

Kosztolányi Dezső új versei. (Athenaeum-kiadás.) Hosszú, három évet is meghaladó szünet után, mely alatt nevével csak prózai művek címlapján találkoztunk, most megint lírával lép elének Kosztolányi. *Meztelenül*, — ezt a címet adta új verseskönyvének, a «ruhátlan és hústalan lélek» vallomáshoz esd erőt a kötet invocációjában a nagy igazságtól, a szeretettől s a még nagyobb igazságtól, a fájdalomtól. Tizenöt évvel ezelőtt, a *Mágia* című kötet *Csendes tiszta vers*-ében így énekelt:

Olyan-olyan szegény vagyok,
Mint kisdud első fürdetőjén
És mint a teknőn a halott.

De tart a föld. Ez az enyém még,
Feszül az ég fejem felett
S kitárom az örök egeknek
Örök-mezíten testemet.

Ennek az ősi, nagy kitérésnek vágya most az érett művészen újra lángot vet, kincseit: régi szavának aranyát, kevélyen csengő rímeit, ékes ígeit ott hagyán az úton másnak,

hogy hősi-igazul járjak egyedül,
egyszerű ember az egyszerű földön
s meztelenül legyek, amint megszü-
lettem,
meztelenül legyek, amint meghalok.

Csupa szabadverset ad a könyvben, a verstechnika egyik leggazdagabb s legraffináltabb magyar mestere arra a térre lép, melyen líránk mai juniorjai indulni szeretnek: a prózavers területére. Nem divatból teszi, mégkevésbé elvfeleadásból. Nem tartozik azok közé, kik könyvről-könyvre hangot cserélnek, kínosan illegetvén magukat a «dernier cri» kívánalmaihoz. S vajjon «új hang»-e egyáltalán a szabad vers? Régibb, mint a kötött — vallja Kosztolányi, s különben is «az eredetiség időn kívül áll»; forma a szabadvers is, művészi tartálya annak a szeszirtalomnak, amaz önkívületnek, mely a költeményt költeménnyé teszi. «Hiába vannak készen

a külső keretek. Mindegyiket föl kell fedezni, újjá kell alkotni annak, aki hozzájuk nyul.»

A művészi megnyilatkozásnak most a szabadversben is csak egyik formáját keresi, a lehető legközvetlenebbet, mivel megnyilatkozását szükségszerűbbnek, önkéntelenebbnek sohasem érezte. Könyve nem is válik el erőszakosan idősebb testvéreitől: hű vérségi kapcsolat van közöttük. A szabadvers kereteit épen azzal «alkotja újjá», hogy a «rég» Kosztolányi legsajátabb sajátjává teszi.

Ez állítólag kevés változatú formában épen nem hiányzik Kosztolányi egyik legjellemzőbb vonása: a formai változatosság. A kötet harmincnyolc darabja közt kettő sem akad, mely akár csak a legkülsőbb hangzás tekintetében is lelemény nélkül ismételné egymást. Szavainak lejtése, mondatainak ellágyulása vagy kemény szentenciaszerűsége, nagyobb összefüggő szakaszainak erős benső ritmikái összefüggése: mind a költemény «szeszirtalmá»-nak függvénye, a lírai mag hiánytalan kibontását szolgálja. Kosztolányi híres volt jelző-tékozlásáról, jelzőibe nemcsak a hangulati elemeket csúsztatta bele, hanem néha valósággal a versépítés pilléreiül használta azokat. Most a rímmel együtt legtöbbször feláldozza a színes jelzőket is. A kötet egyik-másik darabjában a pusztá konstatálás felé tör, most cícomátlan, rövid megállapítások lesznek a vers pilléreibé. De amikor konstatál: nagy és művésziileg új dolgokat konstatál, minden erőfeszítésnek látszatát is nélkülöző sugálló erővel. Művészi újsága pedig nem hiú eredetieskedés s még ha poent felé igyekszik is, csattanóul nem a meghökkentően újat keresi, inkább a meghökkentően régít, azt, ami egyidős magával az igazsággal s azért is jutott az igazságok sorsára: behamvázódott s elveszett szem elől. Kosztolányi egy mély lélekzetvétellel elfújja róla az idők hamuját s verse végén ránktérint az emberi és művészi igazság, a szeretet s a fájdalom örök igazsága.

Új könyvének legnagyobb ereje romantikátlanságában van: ilyen közel ez a költő még sohasem lépett hozzánk

Lehet-e csöndesen beszélnem oly őszintén, mint enmagamhoz a sötét szobában, mielőtt meggyujtanám a villanyt s a nap végeztén magamba tekintve számot vetnék magammal, itt az emberek előtt? Hisz ők is egyedül vannak és az ember miért ne értené meg az embert?

Az egész könyv nemes válasz erre a kérdésre. *Lehet* csöndesen és őszintén beszélni s ha igaz művész vet számot magával; nem is bír *csak* önmagába tekinteni; önmagában mulhatatlanul rátapint arra, ami bennem, benned, mindnyájunkban eleven.

A «régi» Kosztolányiból csak itt-ott került e gyűjtemény lapjaira némi naturalista romantika (*Piac; Temetők*). Ilyenkor esetje lázasan iramlik és vastagon fog, — a színek mintegy túlharogják a verslányeget, figyelmünk a Kosztolányi-lélekről áttérődik a «Kosztolányias» díszletekre. Hellyelközzel meg a hangját izgatja nyers fortisszimók felé (*Hetedhétország*); s a hang vivőereje, ha valahol, ép ezeken a helyeken csökken.

Legigazabb megnyilatkozási módja: a magánbeszéd s a bizalmas közlés. Ezek a szabadversei nemcsak a külsőségektől szabadok, hanem azok minden benső gátlástól is: bennök valóban az «önkívület» tekintéteket nem ismerő őszintesége jut szóhoz. Ezek a kötetnek valódi zászló-versei s ezeknek legtökéletesebb változata a könyv záródarabja, melynek címe is: *Zászló*.

Csak bot és vászon,
de nem bot és vászon,
hanem zászló.

Mindig beszél.
Mindig lobog.
Mindig lázas.
Mindig önkívületben van
az utca fölött,
föllengő magasan,
egész az égben
s hirdet valamit,
rajongva.
Ha már megszokták és rá se figyelnek
ha alszanak is,
éjjel és nappal,
úgyhogy egészen lesoványodott,

s áll mint egy vézna, apostoli szónok a hízott ormán,
egyedül,
birkózva a csönddel és a viharral,
haszontalanul és egyre fönségesebben,
lobog,
beszél.

Lelkem te is, te is —
ne bot és vászon —
légy zászló.

Hetyke botokon tarka vásznak: lírikusaink táborában bizony ezeké a többség. Hányban van meg közülök ama «bot és vászon fölötti» valami? hányban a nagy művészetörök «haszontalan»-sága és — fönsége? Kosztolányi már ezt a «valamit» hirdeti: «rajongva». Könyve lobog és beszél: lélek lobogtatja és lélek beszélte.

Rédey Tivadar.

A föld. Bibó Lajos elbeszélései) A Napkelet könyvtár új kötete értékes olvasmányhoz juttatja a tősgyökeres magyar íróskor kedvelőit. Bibó Lajos, a fiatal írónemzedék egyik legizmosabb tehetsége egycsapásra hódította meg «A juss» című parasztdrámájával a Nemzeti Színház színpadáról a magyar közönséget. Mindaz az érték, mely ebben a vérbeli népdramában felizzott, élő erővel fúti át a teljesen egyéni hangú fiatal író elbeszéléseit is.

Bibó Lajos izzig-vérig ismeri az alföldi népet. Alakjai mind ebből az őstalajból nőnek ki, szervesen egyek ezzel a földdel, akár a búza, meg a rozs, mely ezer éve hull rögébe és egyazon tulajdonsággal virágozza és termi ki életét a belőle szívott erővel.

Bibó Lajos egyedül a maga színeit keveri a palettán, mikor ezeket az embereket megfesti. Kevés színt használ, a lehető leppuritanább módon leegyszerűsíti a vonalakat. Valahogy Tornyai János régebbi festményeire emlékeztetnek bennünket ezek a novellák. A szegényes, szinte komor paraszti szobákra, melyeknek borús félhomályában egy-egy kékkötös, esetfejtű parasztasszony, vagy gyolcsgatás férfi üldögél, tesz-vesz csöndeskén. Emberei egyáltalán nem emlékeztetnek egyik népi alakokat megíró írónk figuráira sem.

Bibó parasztjai nem tartanak közelebbi rokonságot a Gárdonyi-féle derűsebb színekbe öltöztetett, gyakran komikus falusi alakokkal és, nem nagyon húznak Tömörkényi kedélyesen ügyes-